

CROCHIU DE IUNIE

Versuri cu cireșe la urechi - file din folclorul copiilor

Existența și evoluția jocurilor de copii coincide cu însăși existența umanității, venind, după opinia multora dintre cercetătorii fenomenului, din zona sacralității ființei noastre (Johan Huizinga), din nevoia omului de a se amuza, destinde și instrui în afara dimensiunii religioase (Roger Callois), ori din necesitatea depășirii imaginarului copilăresc întru acțiune (Lev Vygotski).

Aflate, după Huizinga, între Paidia și Ludus, între ordonat și întâmplător, jocurile copilărești au suscitat interesul folcloriștilor români, încă de la Hasdeu, în celebrele chestionare, Petre Ispirescu (Jucării și jocuri de copii), G.Dem.Teodorescu (Cântece și jocuri de copii) și Tudor Pamfile (Jocuri de copii adunate din satul Țepu, județul Tecuci), până Ion Mușlea, Emilia Comișel și Ovidiu Bîrlea, ori cercetarea mai nouă - Mihai Pop și Nicolae Constantinescu.

*Independența
prin Cultură*

Dimensiunea literară a jocului pentru copii a fascinat însă permanent folcloristica, Ovid Densușianu, apoi Constantin Brăiloiu, Maria Foartă și Narcisa Știucă descoperind valori imagistice, expresive și eufonice multiple în aparenta simplitate a poeziilor din jocurile copilărești. Diversitatea funcțiilor și sincretismul formal au generat, în primul rând, o extraordinară bogăție a denumirilor acestor jocuri. Astfel, jocurile de inițiere a copiilor în marele mister al morții surprind în titulatură metafora dispariției din planul existențial prin ascundere simbolică în lumea de dincolo și neputința celor rămași de a mai vedea pe cel dus: De-a baba oarbă, De-a ascunselea, De-a orbul, De-a pititea, Mâța oarbă, Pitulatu', Pitulicea etc. Recitativul acestui tip de joc alternează cu mișcarea, amândouă fiind purtătoare de metafore ale trecerii. Iată o introducere în jocul De-a baba oarbă, care începe cu impunerea unei interdicții: Undrea peste undrea, / Ochii mamii lui să-i ia, / Care s-o uita. / Până mâine dimineață / Să nu mai fie în viață. (text cules în anul 1969, la Slatina, județul Olt)

Plecat, cu ochii legați, în căutarea celor ascunși, protagonistul avertizează grupul de jucători: Unu, doi, trei, / Pleacă lupu' după ei. / Cine nu e gata, / Îl iau cu lopata. Recitatorul, în rolul implacabil al agentului funest, identifică pe următorul care va muri și care i se substituie în decizia oarbă de a nimeri următoarea victimă a dispariției. La fel, numele jocurilor de inițiere premaritală sunt amprentate (regional) cu sugestii specifice: Țurca, De-a briciul, Clincea, Popicul. Unul dintre cele mai cunoscute jocuri de imaginație și cuvinte e, din această categorie, Gărgărița, investit cu putere anticipativă și devinatorie în privința ursitului pentru fete și a viitoarei mirese, pentru băieți, perechea fiecăruia venind din direcția spre care va zbura mica insectă: Gărgăriță, gărgărea, / Pune pânza pe nuia / Și-arată-ncotro mă ia; / Gărgăriță, gărgărea, / Pune pânza pe mosor / Și-arată-ncotro mă-nsor (text cules în 1962, din satul Rădești, comuna Oporelu, județul Olt); Gărgăriță, / Mongoriță, / Încotro oi zbura / Acolo m-oi însura. (1962, Molcov, Olt)

Alte jocuri vizează selecția unui lider și pedepsirea celui mai slab, sfârșind cu amuzamentul general, dar cu o bună experiență pentru învins, silit ulterior la autodepășire - punând mâinile jos, în cerc, participanții ating rapid degetele celorlalți, în ritmul următoarelor versuri: Sisi, capră cu mărgele / Și mai multe ghiocel. / Rontiș, / Bontiș, / Pe la casa lui Tivici. / Tivicana, / Berbecana, / Ronțura, / Bonțura, / Cuscudia, / Pasmandia, / Ia-ț' tichia (1970, Tătulești, Olt). Ultimul rămas e decretat Popa-Prostul și primește pedeapsa de a îndeplini o poruncă plină de haz de la ceilalți, umilința servindu-i ca reper în memorie pentru experiențele viitoare.

Versurile altor jocuri cultivă forme delicate sau amuzante de absurd, apropiat de imaginarul basmelor: Mânuțiță frântă, / Cine mi te-a frânt? / Neagu, Neagu / Cu toiagu'. / Și toiagu unde e? / L-a ars focu'. / Focul unde e? / L-a stins ploaia. / Ploaia unde e? / A băut-o boii. / Boii unde sunt? / I-a mâncat lupii. / Lupii unde sunt? / În valea cu socii / Cine-o râde ș-o vorbi / Să mănânce mormolocii (1970, Slatina, Olt); Ala, / Bala, / Portocala / - Ce-ai mâncat / De te-ai umflat? / Șapte pite și-un pitoi /

Și-un găvan de usturoi. Altele vizează simple numărători glumețe, pândind o breșă în atenția ascultătorului: Unică, / Doică, / Treică, / Pătrică, / Cincică, / Șesică, / Șepică, / Optică, / Noică, / Zecică, / Purcică, ori suporturi ritmate pentru desemnarea jucătorului principal: Eu, ta, / Tichitan, / Sever căpitan, / Antonache, / Bombonache, / Glonț!

Fascinante prin sonoritate, mișcare, grația purității și mica lor filosofie contextuală, jocurile de copii conțin, oriunde și în toate timpurile, sămânța frumosului și a rodirii mature viitoare pentru cei care, practicându-le, se pregătesc pentru marea aventură a vieții, într-o rânduială mai mare, sufletească și cosmică în care vor intra ca adulți. La început de cald Cireșar, așadar, să intrăm din nou în joc.

Prof.Drd. CORINA POPESCU

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*